

مدیریت و مهندسی

فرهنگ

مکتب تار و پود
تهران

www.ketab.ir

فهرست مطالب

بخش اول: تعاریف

- ۱۳ • «فرهنگ» چیست؟
- ۱۴ • ریشه شناسی (اتیمولوژی) فرهنگ
- ۱۴ • واژه‌ی فرهنگ در زبان عربی
- ۱۶ • واژه‌ی فرهنگ در زبان فارسی
- ۱۸ • فرهنگ در واژه نامه ها
- ۱۹ • فرهنگ در نثر و شعر کهن فارسی
- ۲۴ • تاریخچه‌ی فرهنگ
- ۳۱ • بیست تعریف از فرهنگ
- ۳۱ • تعریف فرهنگ از دیدگاه تایلور
- ۳۳ • تعریف فرهنگ از دیدگاه هیلر
- ۳۴ • تعریف فرهنگ از دیدگاه مالینسکی
- ۳۴ • تعریف فرهنگ از دیدگاه هرسکوویتس
- ۳۵ • تعریف فرهنگ از دیدگاه دورکیم
- ۳۵ • تعریف فرهنگ از دیدگاه تالکت پارسونز
- ۳۶ • تعریف فرهنگ از دیدگاه تامس
- ۳۶ • تعریف فرهنگ از نظر روت بندیکت
- ۳۷ • تعریف فرهنگ از دیدگاه گی‌روشه
- ۳۷ • تعریف فرهنگ از دیدگاه یانگ

- ۳۷ • تعریف فرهنگ از دیدگاه شومباردولو
- ۳۷ • تعریف فرهنگ از دیدگاه آنتونی گیدنز
- ۳۸ • تعریف فرهنگ از دیدگاه کانت
- ۳۸ • تعریف فرهنگ از دیدگاه تی اس الیوت
- ۳۹ • تعریف فرهنگ از نظر تسودی باربو
- ۳۹ • تعریف فرهنگ به گفته‌ی آندره مالرو
- ۳۹ • تعریف فرهنگ براساس نظریه‌ی کارل مارکس
- ۴۰ • تعریف کلودلوی استروس در خصوص فرهنگ
- ۴۱ • تعریف فرهنگ و تمدن براساس نظر هگل
- ۴۱ • تعریف فرهنگ از دیدگاه هانتینگتون
- ۴۱ • ماتمدهی تعاریف
- ۴۲ • طاقه بند فرهنگ از نظر کرویر و کلاکان
- ۴۳ • نگاه به نظریات صنعت فرهنگ آدورنو و هورکهایمر

بخش دوم: نظریات بای فرهنگ

- ۴۸ • بررسی نظریات چهار معمار بزرگ اندیشه‌ی فرهنگ انقلاب اسلامی
- ۴۸ • امام خمینی (ره)
- ۴۸ • اهمیت فرهنگ در اندیشه‌ی امام (ره)
- ۴۹ • مصادیق فرهنگ از دیدگاه امام (ره)
- ۵۱ • فرهنگ استقلالی از دیدگاه امام (ره)
- ۵۲ • راه اصلاح جامعه و فرهنگ از دیدگاه امام (ره)
- ۵۷ • مقام معظم رهبری
- ۵۹ • فرهنگ از دیدگاه مقام معظم رهبری
- ۶۲ • شهید مرتضی مطهری
- ۶۷ • شهید سید مرتضی آوینی
- ۶۸ • گزیده‌ی موضوعی تعاریف سید مرتضی آوینی

بخش سوم: مدیریت فرهنگی

- ۷۲ • مدیریت «فرهنگ» و «مدیریت فرهنگی»
- ۷۴ • تعریف «فرهنگ»، «مدیریت» و «مدیریت فرهنگی»
- ۷۶ • تاریخچه و وضعیت کنونی «مدیریت فرهنگی»
- ۷۷ • مدیریت فرهنگی در سال‌های بعد از انقلاب
- ۷۸ • میزان مهم بودن مدیریت فرهنگی
- ۷۹ • اصول مدیریت فرهنگی

- ۸۰ • تعیین هدف
- ۸۰ • دین محوری
- ۸۱ • انسان مداری
- ۸۲ • جامع نگری
- ۸۳ • قانون گرایی
- ۸۴ • توجه به سطوح کار
- ۸۵ • اشراف اطلاعاتی
- ۸۶ • توجه به فن آوری نوین ارتباطات
- ۸۷ • توجه به عمق بخشی فعالیت های فرهنگی
- ۸۷ • استمرار و مداومت
- ۸۸ • انعطاف و پویایی در عین پافشاری بر اصول
- ۸۸ • همکاری مشارکت مخاطبین
- ۸۹ • نوآوری و ابتیاع بخشی
- ۹۰ • زمان شناسی و سرگیری از زمان
- ۹۱ • توجه به نیاز و تمایز
- ۹۲ • عناصر شاخص مدیریت فرهنگی
- ۹۳ • انواع مدیریت فرهنگی
- ۹۵ • قلمرو مدیریت فرهنگی
- ۹۵ • چرا حوزه ی فرهنگی به مدیریت نیاز دارد؟
- ۹۷ • مدیریت و مفاهیم فرهنگی

- ۱۰۳ بخش چهارم: مهندسی فرهنگی
- ۱۰۴ • مهندسی فرهنگ
- ۱۰۷ • مهندسی فرهنگ در ایران
- ۱۰۹ • دیدگاه های متفاوت در مورد مهندسی فرهنگ
- ۱۰۹ • بایسته های مهندسی فرهنگ
- ۱۱۰ • امکان و ضرورت مهندسی فرهنگ
- ۱۱۱ • انتظارات ما از مهندسی فرهنگ
- ۱۱۱ • اصول حاکم بر مهندسی فرهنگ
- ۱۱۵ • متولیان مهندسی فرهنگ
- ۱۱۶ • رویکرد درست در مهندسی و مدیریت فرهنگ
- ۱۱۷ • مدل فرهنگی اسلامی
- ۱۱۹ • نسبت مدیریت رحمانی و نظریه ی رشد
- ۱۲۰ • نکات مورد تأکید در پایان

انقلاب اسلامی و حقیقت شیعی مردم ایران در سال ۵۷، با وجود اینکه ریشه‌های اقتصادی بسیاری نیز داشت، اما به نظر بسیاری از صاحب‌نظران، انقلابی بر محور «فرهنگ» بود. انقلابی که از یک سو به خاطر رهبری آن که به دست یک مرجع تقلید شیعی اتفاق می‌افتاد و او شخصیتی دینی و فرهنگی محسوب می‌شد و از سوی دیگر مطالبات فرهنگی (مانند استقرار یک نظام فکری دینی) آن را قوام می‌بخشید از این رو در کنار تمام تائیدها و نقدها و رد و اثبات‌هایی که متفکرین بزرگ، جهان در مورد آن سخن گفته‌اند، همگی در این امر متفق‌القول بوده‌اند که این انقلاب بیشتر ماهیتی فرهنگی داشت. پهلوی دوم خصوصاً در سال‌های پایانی حکمرانی خود، با اتکای به افزایش قیمت جهانی نفت، به ایجاد زیرساخت‌های اقتصادی پرداخته بود و حضور در توسعه‌ی تکنولوژیک جهانی، به هم تنگ گردیده بود. اما این رشد و توسعه، چون همراه با رضایت فرهنگی هیچ کدام از صاحب‌فکران جامعه‌ی ایرانی - چه متفکرین دینی از نواب صفوی گرفته تا پیروان آیت الله خمینی و چه متفکرین روشنفکر مانند دکتر شریعتی و چه متفکرین لائیک مانند مبارزین چپ و در راس آن‌ها افرادی مثل جلال آل‌احمد - همراه نبود، به فروپاشی انجامید و به پایان خط رسید. این اتفاق از

دو بُعد - از حیث ارتباط با مقوله‌ی فرهنگ - قابل بررسی است. از یک سو، نشان می‌دهد که رشد اقتصادی یک جامعه اگر بر زیربنای و بستر فرهنگی استوار نگردد، سست و بی‌بنیاد خواهد بود و از سویی دیگر بی‌توجهی به مطالبات فرهنگی یک جامعه - با فرض رفاه و توسعه‌ی اقتصادی که آن‌هم در دو دوره‌ی حکومت پهلوی جای‌آما و اگر دارد - تا چه حد، می‌تواند موجب سقوط یک حکومت باشد.

سخنان امام خمینی (ره) به عنوان معمار این انقلاب فرهنگی در این موارد بسیار روشن‌گر است. برخی از سخنان ایشان در فصل‌های بعدی بیشتر مورد بررسی و تدقیق قرار خواهند گرفت؛ اما بد نیست در مقدمه به یک فراز از این سخنان اشاره کرد: «فرهنگ، مبدأ همه‌ی خوشبختی‌ها و بدبختی‌های یک ملت است. راه اصلاح یک مملکت، فرهنگ آن مملکت است. اصلاح باید از فرهنگ شروع شود. چنین دیدگاهی اگر منشأ تفکرات یک فرد دینی انقلابی باشد، مسلماً در پیش‌بینی اجتماع‌ی وی نیز نمود و بروز خواهد داشت و این امر باعث خواهد شد علاوه بر ذات فرهنگی انقلاب و مطالبات فرهنگی انقلابیون حامی ایشان، سیاست‌گذاری‌های بعدی نیز، جایگاه اساسی بیابد. بیش از سی و پنج سال از آغاز این انقلاب فرهنگی می‌گذرد. حتماً و طبیعتاً کاستی‌ها و اشتباهاتی نیز با سیر این انقلاب همراه بوده است؛ چرا که هر دست‌آورد بشری نیازمند ترمیم و اصلاح‌های مداوم است و این انقلاب نیز چنین داعیه‌ای ندارد که بری از اشتباه و نقص باشد. اما آنچه مهم است خاستگاه و افق دید این انقلاب است که ارزشمند و قابل توجه است. انقلابی که پایه‌های خود را نه بر اساس حوائج مادی بشری که بر روی فرهنگ به معنی سبک و شیوه‌ی نگاه خاص متعالی به جهان و زندگی بنا کرده است. اینکه تا چه حد، این نگاه، در عینیت اجتماعی ایران محقق شده است، مسأله‌ای جداگانه است. اما مطلبی که این کتاب به عنوان «مسأله»ی خود برگزیده است، همین ذات و افق دیدی است که سرمنشأ

این تحول اجتماعی بزرگ است. در حقیقت، تلاش کتاب بر این استوار شده که روشن کند: فرهنگ چیست؟ آیا می‌توان آن را - با توجه به مؤلفه‌های بومی آن در فرهنگ ایرانی اسلامی کشورمان - مدیریت یا مهندسی کرد و در نهایت برای استمرار نگاهی که باعث بروز انقلاب شیعی ایران شد، چه راه‌حل‌هایی را می‌توان متصور بود.

شهید مرتضی آوینی و به تعبیر مقام معظم رهبری سید شهیدان اهل قلم به عنوان تئوریسین مباحث فرهنگی انقلاب، در کتاب «رستاخیز جان»^۱ می‌نویسد: «آنچه رب اسلامی واقعه‌ای است بدیع که هیچ نظیری در دنیای جدید ندارد. این واقعه‌ای خواه‌ناخواه منشاء و مبدئی دارد و غایاتی که بدون درک آن‌ها نمی‌توان به حقیقت آن واقعه پی برد. منشاء و مبدا و مرجع این انقلاب و همینطور غایت آن، حکومت مدینه در صدر اول است و اگر این حقیقت را قبول نکنیم از درک ماهیت انقلاب اسلامی عاجز خواهیم ماند.» از دیدگاه شهید آوینی با وجود اینکه مبارزات اندیشمندان غیر وابسته به اندیشه‌ی امام خمینی مانند دکتر شریعتی و جلال آل احمد و بعضی دیگر «در آماده کردن شرایط برای به نمر نشستن انقلاب اسلامی بی‌تاثیر نبوده است، اما همه‌ی این تلاش‌ها و مبارزات در ذیل حضور بی‌بدیل و بی‌نظیر مرجعی روحانی که وجود خود را در نسبت با ساحت پیاپی و ائمه معصومین معنی می‌کرد موثر واقع می‌شود.»

این فرهنگ غالب که تمامی فعالیت‌های فکری بعد از انقلاب را منوطیت را در ذیل خود جمع کرد تا به پیروزی برسد، موضوعی است که درباره‌ی آن نظرات فراوانی ارائه شده است. فرهنگی که دوام، رشد، حرس و نگهداری آن مستلزم دانشی است که در این سال‌ها از آن به «مدیریت فرهنگی» یاد می‌شود؛ مدیریتی که آن هم مستلزم نگاهی مهندسی و برنامه‌محور است.

این کتاب می‌کوشد با نگاهی عمیق‌تر به تعاریف و مفهوم فرهنگ، مروری باشد بر نظریات مختلف مدیریت و مهندسی فرهنگ در دنیا و نگاه اندیشمندان ایرانی که سعی کرده‌اند، دریچه‌ای بومی و کاربردی به این مفاهیم داشته باشند.

امید است در پایان کتاب ما به تعریف شفاف و ساده‌ای از مفاهیم یاد شده برسیم، تا هم مدیران فرهنگی جوان کشور را در مسئولیت خطیرشان یاری برسانیم و هم منبعی کاربردی فراهم آورده باشیم برای تمامی دانشجویانی که راسرگانه‌ی و شوق قدم در راه تحصیل رشته‌ی «مدیریت فرهنگی» گذاشته‌اند.

حکیمه تارویری پور / سهیلا الله مرادی

www.ketab.ir